

Sygn. akt III KS 32/22

POSTANOWIENIE

Dnia 21 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie **P. W.**

oskarżonego z art. 190 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 21 września 2022 r.

skargi Prokuratora Rejonowego w Jarosławiu,

od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu

z dnia 22 lutego 2022 r., sygn. akt II Ka 12/22

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w Jarosławiu

z dnia 12 października 2021 r., sygn. akt II K 1192/20

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł

oddalić skargę.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 12 października 2021 r., sygn. akt II K 1192/20 uznał P. W.:

1. w ramach zdarzenia historycznego zarzuconego mu przez oskarżyciela za winnego, tego że w dniu 22 września 2020 r. w W. woj. [...], działając umyślnie w zamiarze bezpośrednim, kierował pod adresem siostry Z. K. groźby pozbawienia życia i zdrowia, które wzbudziły u pokrzywdzonej uzasadnioną obawę, że zostaną spełnione oraz wyzywając słowami powszechnie uznawanymi za wulgarne znieważył pokrzywdzoną, tj.

popęłnienia przestępstwa z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za ten wymierzył mu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę 1 roku ograniczenia wolności zobowiązując go w tym czasie do wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym,

II. na podstawie art. 62 k.k. orzekł system terapeutyczny wykonania kary pozbawienia wolności wobec oskarżonego, jako osoby uzależnionej od alkoholu oraz upośledzonej umysłowo;

III. na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt. 2, 4 i 5 k.k. zobowiązał oskarżonego do:

- pisemnego przeproszenia pokrzywdzonej listem poleconym w terminie 7 dni od daty uprawomocnienia się wyroku,
- wykonywania pracy zarobkowej,
- powstrzymania się od nadużywania alkoholu,

IV. na podstawie art. 627 k.p.k. zasądzo od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonej Z. K. kwotę 1100 zł tytułem zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika będącego radcą prawnym,

V. na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku prawo o adwokaturze przyznaje od Skarbu Państwa na rzecz adw. P. R. kwotę 1250 zł tytułem zwrotu kosztów obrony z urzędu;

VI. zwolniono oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych.

Sąd Okręgowy w Przemyślu, po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego, wyrokiem z 22 lutego 2022 r., sygn. akt II Ka 12/22, zaskarżony wyrok w całości uchylił i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Jarosławiu.

Skargę, na podstawie art. 539a k.p.k., od wyroku Sądu odwoławczego wniósł Prokurator Rejonowy w Jarosławiu, który zaskarżając to orzeczenie w całości

zarzucił obrazę przepisów postępowania, tj. „art. 439 § pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 k.p.k.” poprzez przyjęcie, że wyrok Sądu I instancji dotknięty jest bezwzględną przyczyną odwoławczą w postaci niebrania udziału przez obrońcę w tych czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy, co skutkowało uchyleniem poddanego kontroli instancyjnej orzeczenia, podczas gdy w sprawie tej w rzeczywistości obrońca obecny był we wszystkich czynnościach od chwili powstania obrony obligatoryjnej, a więc od momentu powzięcia przez Sąd I instancji wątpliwości o jakich mowa w art. 79 § 1 pkt 3 lub 4 k.p.k.

Skarżący wskazując na powyższy zarzut wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu II instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Obrońca P. W. w pisemnej odpowiedzi na skargę wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie jest zasadna.

Zgodnie z art. 539a § 3 k.p.k. skarga od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu I instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania może być wniesiona wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. lub z powodu uchybień określonych w art. 439 § 1 k.p.k. W przepisie art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k., zostały natomiast szczegółowo wyliczone przyczyny uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, wśród których wymieniono, m. in. wypadki wskazane w art. 439 § 1 k.p.k. Oznacza to, że skarga na wyrok sądu odwoławczego służy również weryfikacji, czy sąd ten uchylając wyrok sądu I instancji prawidłowo zastosował art. 439 § 1 k.p.k.

Nie ma racji skarżący wywodząc, że wydając zaskarżony wyrok Sąd Okręgowy w Przemyślu naruszył wskazany przepis. Jak wynika z akt sprawy, P. W., który występował bez obrońcy, na terminie rozprawy 7 maja 2021 r., po otwarciu przewodu sądowego podał dane co do swojej osoby oraz złożył wyjaśnienia, co do okoliczności zarzucanego mu przestępstwa z art. 190 § 1 k.k. Sąd Rejonowy, powziął jednak wątpliwości co do poczytalności tego oskarżonego, a następnie postanowieniem, wydanym w trybie art. 202 § 1 k.p.k., na tym samym terminie rozprawy, zlecił wydanie opinii psychiatryczno-psychologicznej o oskarżonym, na podstawie zaś art. 81 §1 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. zarządził

wyznaczenie mu obrońcy z urzędu (k. 46). Powołani biegli, w złożonej opinii, nie stwierdzili u P. W. okoliczności wyłączających lub ograniczających jego odpowiedzialność, o jakich mowa w art. 31 § 1 i 2 k.k., lecz podkreślali, że w związku z deficytem intelektualnym, nie jest on w stanie powodzić swojej obrony w sposób samodzielny i racjonalny (k. 60). Wprawdzie ustanowiony został dla oskarżonego obrońca z urzędu, jednak nie zostały powtórzone czynności procesowe bezpośrednio poprzedzające powzięcie wątpliwości co do poczytalności oraz decyzje o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłych lekarzy psychiatrów oraz wyznaczenie obrońcy z urzędu.

Trafnie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdzono, że podstawę uchylecia wyroku Sądu I instancji stanowiło stwierdzenie jednej z bezwzględnych przyczyn odwoławczych, określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., gdyż wyznaczony oskarżonemu P. W. obrońca z urzędu, nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy, przy czym czynności te to wyjaśnienia oskarżonego.

Słusznie co do zasady skarżący wywodzi, że momentem, w którym materializuje się obowiązek ustanowienia obrońcy dla oskarżonego, który nie ma obrońcy z wyboru, jest chwila powzięcia przez organ prowadzący postępowanie, w tym sąd, uzasadnionych wątpliwości co do tego, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny (art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k.). Takie powzięcie wątpliwości co do poczytalności skutkuje również obowiązkiem udziału obrońcy w czynnościach, w których jego udział jest obowiązkowy, m.in. w rozprawie głównej (art. 79 § 4 k.p.k.).

Błędne jest jednak wyrażone w skardze stanowisko, że obowiązek obrony obligatoryjnej związany jest wyłącznie, a zarazem *stricte* temporalnie, z momentem powzięcia wątpliwości co do poczytalności i rozciąga się w każdej sytuacji faktycznoprocesowej jedynie na czas po powzięciu wątpliwości co do poczytalności. W sytuacji bowiem, kiedy powzięcie uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności oskarżonego lub możliwości jego udziału w postępowaniu względnie prowadzenia obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny (art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.) związane jest z zachowaniem oskarżonego w trakcie określonej czynności procesowej przeprowadzanej z jego udziałem, to obowiązek obrony obligatoryjnej

rozciąga się także na tę czynność procesową. Nie sposób bowiem w takiej sytuacji oddzielić momentu powzięcia wątpliwości, o którym mowa w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., od samego przebiegu danej czynności, choć z powodów technicznych związanych z odpowiednimi zapisami w protokole czynności procesowej, adnotacja o tych wątpliwościach i ich konsekwencjach procesowych musiała znaleźć się już po zapisach dotyczących przebiegu samych czynności.

W realiach sprawy oznacza to, że skoro wątpliwości Sądu I instancji powstały w związku ze składanymi przez oskarżonego wyjaśnieniami, to powzięcie ich i ustanowienie obrońcy obligatoryjnego nakładało obowiązek ponownego przeprowadzenia czynności otwarcia przewodu sądowego i przesłuchania oskarżonego. Tylko w taki bowiem sposób można było zapewnić realizację obrony obligatoryjnej w sensie formalnym i materialnym w pierwszej fazie rozprawy głównej, z przebiegiem której związane było powzięcie wątpliwości co do poczytalności oskarżonego, a zarazem co do której istniał obowiązek udziału obrońcy.

Nie ma przy tym znaczenia fakt, że oskarżony może składać wyjaśnienia na każdym etapie postępowania i takie prawo nie zostało mu odebrane w niniejszej sprawie. Rzecz bowiem w tym, że uchybienie z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. ma charakter formalny i zachodzi niezależnie od istnienia jego wpływu na treść zaskarżonego orzeczenia. Stwierdzenie tego uchybienia ogranicza się więc do ustalenia, czy udział obrońcy w rozprawie miał miejsce od momentu, kiedy stał się obowiązkowy do jej końca. Jak wynika z prawidłowego stanowiska Sądu odwoławczego, obrońca nie brał udziału w tych czynnościach przeprowadzanych na rozprawie, z którymi związane było powzięcie wątpliwości, tj. w czasie składania wyjaśnień przez oskarżonego, gdyż czynności tej nie powtórzono. W tym stanie rzeczy słusznie Sąd ten uznał, że w sprawie zachodzi bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., a więc przepisu tego nie naruszył.

Uwzględniając powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]